

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

17 Ekim 2023 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyon gündeminde yer alan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'ne (3/770) ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)DİĞER İŞLER

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770)

IV.- KARARLAR

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'nin (3/770) Komisyonunda görüşülme usul ve esaslarına ilişkin karar

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

3'üncü Toplantı

17 Ekim 2023 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 15.37'de açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş, Komisyon gündeminde yer alan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'ne (3/770) ilişkin açıklama yaptı.

On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770), Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından sunumu yapılarak görüşülmeye başlandı.

On İkinci Kalkınma Planı'nın Komisyonunda iki bölüm hâlinde iki günde görüşülmesi,

Her bölüm üzerinde konuşma sürelerinin siyasi parti grup sözcüleri için yirmişer dakika, Komisyon üyeleri için onar dakika, Komisyon üyesi olmayan milletvekilleri için beşer dakika olarak belirlenmesi,

Konuşma sürelerinin milletvekilleri arasında paylaşılarak kullanılmaması,

Söz verme sırasında Komisyon üyelerine öncelik verilmesi,

Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz almasıyla ilgili olarak, her bir siyasi partinin Komisyonunda sahip olduğu üye sayısının en fazla 2 katı kadar üye olmayan milletvekillerine söz verilebilmesi,

Grubu bulunmayan her siyasi parti için 2 milletvekiline konuşma hakkı tanınması,

Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz kaydının müzakerelerin başlamasını takiben iki saat içinde kendi siyasi parti gruplarıyla istişare edilerek Komisyon Başkanlık Divanına bildirilmesi, bu süreden sonra yapılacak başvuruların dikkate alınmaması,

Her bölümün sonunda soru işlemi süresinin on dakika olarak belirlenmesi,

Kalkınma planıyla ilgili önergelerin ikinci bölüm görüşmelerinin sonunda işleme alınması, bu nedenle önergelerin Komisyon Başkanlık Divanına önceden teslim edilmesi,

Kabul edildi.

On İkinci Kalkınma Planı'nın birinci bölümünün 23 Ekim 2023 Pazartesi günü, ikinci bölümünün 24 Ekim 2023 Salı günü görüşüleceği bildirildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 17.11'de toplantıya son verildi.

17 Ekim 2023 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.37

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı, Sayın Bakan Yardımcıları, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınımızın çok değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 3'üncü Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyon gündeminde yer alan On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi'ne (3/770) ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gündemimizde (3/770) esas numaralı 2024-2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nın Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi bulunmaktadır.

Bildiğiniz üzere kalkınma planlarının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşülme usulleri 3067 sayılı Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun'la belirlenmiştir. Bu kapsamda 16 Ekim 2023 tarihinde On İkinci Kalkınma Planı Meclise sunulmuş ve aynı gün Meclis Başkanlığı tarafından Komisyonumuza havale edilmiştir. Komisyon olarak biz de ilgili mevzuat hükmü gereği yirmi dört saat içinde kalkınma planını gündemimize almış bulunuyoruz. Görüşmeler Cumhurbaşkan Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'ın On İkinci Kalkınma Planı'nı Komisyona sunumuyla başlayacak, akabinde planın incelenmesi amacıyla 3067 sayılı Kanun gereğince görüşmelere beş gün ara verilecektir. Aranın ardından planın bölümler hâlinde görüşmelerine başlanacaktır. Bu sürece ilişkin de sunumun sonunda kalkınma planının Komisyondaki görüşme usulüne ilişkin bazı kararlar alacağız

Ben şimdiden On İkinci Kalkınma Planı'nın görüşmelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını temenni ediyor, siz değerli milletvekillerimize de verimli bir Komisyon süreci diliyorum.

Değerli milletvekilleri, sunuma geçmeden önce Komisyonda bulunan kamu kurumlarımızın temsilcilerinin kendilerini ayağa kalkarak tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurun.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bürokratlar, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi konuşmalarını yapmak üzere Cumhurbaşkan Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'a söz veriyorum.

Süreniz kırk beş dakikadır fakat süreyi arttırabiliriz, süre konusunda bir endişeniz olmasın.

Buyurun lütfen.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER**A)DİĞER İŞLER**

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi (3/770) ***

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, değerli milletvekilleri; 2024-2028 dönemini kapsayacak On İkinci Kalkınma Planı'nın görüşülmesi vesilesiyle Sayın Cumhurbaşkanımız ve şahsım adına heyetinizi saygıyla selamlıyorum. Planın ülkemiz ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Bugün, ülkemizin kalkınmasında, 2053 perspektifinde önemli bir kilometre taşı niteliğinde olacak On İkinci Kalkınma Planı'nı görüşmek üzere Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleriyle bir araya gelmekten duyduğum memnuniyeti belirterek konuşmama başlamak istiyorum. Bu yıl itibarıyla On Birinci Kalkınma Planı'nın uygulama dönemi sona ererken önümüzdeki beş yıllık döneme ilişkin yeni yol haritamız olan On İkinci Kalkınma Planı Sayın Cumhurbaşkanımızın imzasıyla yüce Meclisimizin onayına sunulmuş bulunmaktadır.

Küresel ölçekte belirsizliklerin arttığı bir ortamda planların ileriye dönük karar alma süreçlerine yardımcı olma işlevi daha da önemli hâle gelmiştir. Kalkınma planları, daha yüksek refah seviyesine ulaşılmasında topluma yol göstermekte, kısa vadeli yaklaşımların ötesine geçerek uzun vadeli temel amaç ve öncelikleri ortaya koymaktadır.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkanım, bir saniye...

Değerli arkadaşlar, salonumuzda bir uğultu var. İlgili görevli arkadaşlar görevlerini yapıyorken sükûneti tesis edelim. Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız planı Komisyonumuza sunmaktadır. Lütfen, sözlü işlerimizi salonun dışında yatalım.

Teşekkür ediyorum.

Başkanım, buyurun.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bu doğrultuda, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma süreci bütüncül, kapsayıcı ve çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Türkiye'nin en yüksek insani gelişmişlik seviyesindeki ülkeler arasında sıralamasını ileriye taşımayı ve üst gelir grubu ülkeler arasına girmesine yönelik hukuktan ekonomiye, eğitimden sağlığa, çevreden uluslararası ilişkilere kadar birçok konuyu içeren kapsamlı bir politika çerçevesi oluşturulmuştur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; cumhuriyetimizin birikimlerini temel alarak yeni yüzyılın kalkınma altyapısını oluşturan eser ve hizmetler yirmi bir yıldır Cumhurbaşkanımızın güçlü liderliğinde birer birer hayata geçirilmektedir. Dünyanın yeni sınamalarla karşı karşıya olduğu şu dönemde yeni yüzyıla güçlü bir başlangıç yapmak istiyoruz. Bu doğrultuda Kızıllema'mız, milletimizin asırlık hayallerinin ifadesi olan Türkiye Yüzyılı vizyonudur; 2053 perspektifinde hazırlanan On İkinci Kalkınma Planı, Türkiye Yüzyılı'nın inşasında uzun vadeli yol haritamız ve ülkemizin yarınlarına sözümüzdür.

(*) (3/770) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi tutanağa eklidir.

(**) On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) tutanağa eklidir.

Türkiye Yüzyılı'nın ilk kalkınma planı, sadece bugün için değil, aydınlık bir geleceği inşa etmek için oluşturduğumuz yerli ve milli kalkınma müktesebatımızın yeni bir halkasıdır. On İkinci Kalkınma Planı'yla millete hizmet yolculuğumuzda yeni zirvelere ulaşacak, insani değerleri tahkim ederek hedeflerimizi daha ileriye taşıyacağız. Planda yer verdiğimiz hedef ve politikalar, kalkınma hamlelerimizi gerçekleştiren küresel zorluklar karşısında dayanıklılığımızı artıracak ve fırsatları değerlendirmemize imkân sağlayacaktır. Milletimizin her bir ferдинin bugününü huzurla yaşamasını ve geleceğe güvenle bakmasını temin edeceğiz. Köklü demokrasisiyle siyasi istikrarını teminat altına almış, refahı artırırken sosyal adaleti güçlendiren, küresel adaletin sağlanmasında etkin bir güç hâline gelmiş Türkiye yolunda hazırladığımız On İkinci Kalkınma Planı'yla kararlı bir şekilde hedeflerimize yürüyeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; On İkinci Kalkınma Planı, Strateji ve Bütçe Başkanlığının koordinasyonunda katılımcı bir yaklaşımla kamu kesimi, özel kesim, sivil toplum temsilcileri ile akademik çevrelerin katkılarıyla hazırlanmıştır. Plan hazırlık çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen 87 özel ihtisas komisyonu ve çalışma grubu toplantılarına yaklaşık 8.500 kişi katılım sağlamıştır.

Ayrıca, internet üzerinden gerçekleştirilen vatandaş anketi yoluyla 43 bin kişiyi aşkın katılımcıdan plan önceliklerine dair görüş ve öneriler alınmıştır. Anket sonuçlarını incelediğimizde vatandaşlarımızın ilk tercihinin afetlere dirençli yaşam alanlarının oluşturulması olduğunu görmekteyiz. Altını çizmekte fayda görüyorum: Afetlere dirençli yaşam alanları oluşturulması konusu planda ana eksenlerden biri olarak ele alınmış ve bu kapsamda gerçekleştirilecek politika ve tedbirler hassasiyetle belirlenmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünyada yaşanan dönüşümü öngörüp barındırdığı fırsatlardan azami düzeyde yararlanılması Türkiye Yüzyılı hedeflerimize ulaşmada önem taşımaktadır. Bu çerçevede, önümüzdeki otuz yıllık dönemde dünyanın ekonomik ve sosyal açıdan yeniden şekillenmesinde önem taşıyan ve plan çalışmalarımızda dikkate aldığımız küresel eğilimlere kısaca değinmek istiyorum: 2053 perspektifinde dünyada gelişmiş ekonomilerin oluşturduğu güç merkezlerinin göreceli ağırlığının azalması, uluslararası sisteme yeni oyuncuların katılımı ve stratejik ittifakların dâhil olmasıyla küresel düzenin daha kapsayıcı ve çok kutuplu bir çerçeveye yeniden şekillenmesi beklenmektedir.

Afrika ve Asya ülkelerinin genç ve artan nüfusunun, küresel düzeyde demografik yapının yanı sıra üretim eksenini de değiştirmesi beklenmektedir. Ülke ve bölgeler arası demografik dengesizlikler iklim değişikliğinin de etkisiyle göç hareketleri yaygınlaşırken artan yaşlı nüfusa yönelik sosyal güvenlik ve emeklilik sistemleri, evrensel sağlık hizmetleri ve akıllı bakım yöntemleri kritik önem arz edecektir.

Teknolojik ilerlemeye bağlı olarak yeni iş yapma biçimlerinin ve farklı mesleklerin ortaya çıkması; robotik ve yapay zekâ gibi dijital teknolojilerde sağlanacak ilerlemelerle iş gücü piyasasının tarihî bir değişim geçirmesi öngörülmektedir.

Enerjide petrol bağımlılığı gelecekte tümüyle sona erme de güneş, rüzgâr ve nükleer dâhil olmak üzere temiz enerji kaynaklarının kullanımının daha da ön plana çıkması beklenmektedir.

Geleceğin dünyasında şehirleşmenin artması öngörüldürken çevre dostu ve akıllı kentlerde ulaşım otonom araçlarla sağlanacak, gıda ihtiyacı ileri teknolojik tarım uygulamalarıyla karşılanabilecektir.

Küresel trendlerin ima ettiği 2053 görünümü kuşkusuz iyimser ve kötümser tasavvurları aynı imkân dairesinde barındırmaktadır.

Ülkemiz önümüzdeki otuz yılın fırsatlarını iyi değerlendirip risklerini azaltarak, güçlü altyapısı, zengin kaynakları, genç ve dinamik nüfusu, tarihî ve kültürel birikimi ve eşsiz jeopolitik konumuyla hızlı bir kalkınma sürecine girecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; önümüzdeki otuz yılda dünyayı şekillendirmesini beklediğimiz bu gelişmeleri dikkate alarak ülkemizi muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma hedefimiz doğrultusunda kapsamlı ve uzun vadeli bir yol haritasını On İkinci Kalkınma Planı'yla beraber yüce Meclisimize sunuyoruz. Vizyonumuz, Türkiye Yüzyılı'nda dünyadaki başlıca bilim, teknoloji, üretim, ticaret, kültür ve sanat merkezlerinden biri olarak insanlığa katkı sunan, millî ve manevi değerlerini koruyarak bölgesinin ve dünyanın barış, huzur ve refahı için küresel gelişmelere yön veren etkili, güçlü, müreffeh bir Türkiye'dir. Bu vizyona ulaşma yolunda 2053 hedeflerimizi belirlemiş bulunmaktayız.

Bu kapsamda, üst gelir grubu ülkelerden biri olarak dünyanın 10 büyük ekonomisi ve satın alma gücü paritesine göre ilk 5 ekonomisi arasında yer almayı hedefliyoruz. İmalat sanayisinin millî gelirdeki payını yüzde 30'un üzerine çıkarmayı, küresel mal ticaretinden yüzde 2'nin üzerinde pay almayı, yüksek teknolojlili ürünlerin imalat sanayisi ihracatından yüzde 17 pay almayı ve kalkınma önceliklerimize hâlel getirmeden net sıfır emisyon hedefine ulaşmayı öngörüyoruz. İnsani Gelişme Endeksi'nde ilk 20 ülke arasına girmeyi, ailenin güçlendirilmesini, gelir dağılımında adaleti sağlamayı, çalışma çağındaki her bireyin üretkenliğinden faydalanarak işsizlik oranını yüzde 5'in altına düşürmeyi hedefliyoruz. Bunun yanı sıra, dünyanın en değerli 100 markası arasında en az 5 markamızın yer almasını, en az 5 üniversitemizin dünyanın ilk 100 üniversitesi arasında olmasını, ülkemizin Küresel Yenilik Endeksi'nde ilk 10 ülkeden biri olmasını ve AR-GE harcamalarının millî gelirdeki payının yüzde 4 düzeyine çıkmasını öngörüyoruz.

Ayrıca, İstanbul'un bilim, teknoloji, kültür, sanat, turizm, ticaret ve finansa küresel bir merkez olmasını, ülkemizin turizm gelirlerinde dünyada ilk 3 ülkeden biri ve sağlık turizminde dünyanın merkezi konumunda olmasını da hedeflemekteyiz. Bunlar, otuz yıllık perspektifte uzun vadeli ortaya koyduğumuz bazı göstergeler.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; On İkinci Kalkınma Planı hazırlık sürecinde uzun dönemli perspektifte birlikte, içinde bulunduğumuz küresel gelişmeleri de dikkate aldık. Planlama sürecinde önemli bir çerçeve sağlayan küresel ekonomik gelişmeler hakkında kısa bir değerlendirme yapmak isterim.

On İkinci Kalkınma Planı, küresel ve bölgesel düzeyde yaşanan jeopolitik gerilimler ve ekonomik dalgalanmaların yanı sıra salgın hastalıkların, doğal afetlerin, su, gıda ve enerji krizlerinin yeni risk ve belirsizlikleri meydana çıkardığı bir ortamda hazırlanmıştır. Söz konusu gelişmeler ülkemizin de kalkınma sürecini ve toplumsal refahını çeşitli açılardan etkilemiş ve değişen koşullara uyum sağlayan dinamik ve esnek planlama yaklaşımına olan ihtiyacı daha da artırmıştır.

Dünya ekonomisi, son yıllarda yaşanan sağlık krizinin süregelen etkileri, küresel ticarete izlenen korumacılık eğilimleriyle belirginleşen ayrışma ve kutuplaşmalar, jeopolitik gerilimler, savaşlar, iklim değişikliği ve doğal afetler gibi olağanüstü koşullar altında sınanmaktadır. 2020 yılında yaşanan ciddi daralmaya rağmen 2019-2023 döneminde yıllık ortalama yüzde 2,5 oranında büyüyen dünya ekonomisinin 2023 yılında yüzde 3 oranında büyümesi öngörülmektedir.

2019-2023 döneminde yıllık ortalama yüzde 1,4 oranında büyüyen gelişmiş ekonomiler ve yüzde 3,3 oranında büyüyen yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerin 2023 yılında sırasıyla yüzde 1,5 ve yüzde 4 oranında büyümeleri beklenmektedir. Salgın sonrası dönemde toparlanma eğilimine giren ve baz etkisiyle 2021 yılında yüzde 10,9; 2022 yılında ise yüzde 5,1 artan dünya ticaret hacminin 2023 yılında yüzde 0,8 artması öngörülmektedir. Söz konusu ivme kaybında gelişmiş ekonomilerdeki yavaşlama, Rusya-Ukrayna savaşı, artan jeopolitik gerilimlerin yarattığı belirsizlikler etkili olmaktadır.

2019-2023 döneminde yıllık ortalama yüzde 1,9 oranında artan dünya ticaret hacminin küresel, finansal ve ekonomik koşullardaki beklenen normalleşme eğilimine uygun olarak 2024-2028 döneminde yıllık ortalama yüzde 3,5 oranında artması öngörülmektedir.

Gelişmiş ekonomilerde istihdam odaklı politikaların etkisiyle 2014-2018 döneminde ortalama yüzde 6,5 olan işsizlik oranları 2019-2023 döneminde ortalama yüzde 5,4 seviyesine gerilemiştir. Söz konusu ekonomilerde ortalama işsizlik oranının 2023 yılında yüzde 4,4 olarak gerçekleşeceği ve 2024-2028 döneminde yüzde 4,5'ler seviyesindeki seyrini sürdüreceği tahmin edilmektedir. Genel işsizlik düzeyinde iyileşme görülmekle birlikte dünya genelinde işsizlerin yüzde 35'ini oluşturan genç işsizliği yaygın bir küresel sorun olmaya devam etmektedir.

Genel devlet brüt borç stoku, tüm ekonomilerde Covid-19 salgını döneminde uygulanan destekleyici politikalarla belirgin bir şekilde artmıştır. Yüksek borçluluk seviyeleri, küresel ekonomik ve finansal istikrar için bir risk unsuru olarak değerlendirilmektedir. Salgın sonrası görece olarak azalmasına karşın, borçlanma eğiliminin önümüzdeki dönemde de devam etmesi ve 2024-2028 döneminde genel devlet brüt borç stokunun gayrisafi yurt içi hasılaya oranının gelişmiş ekonomilerde yüzde 113'e, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde ise yüzde 68 seviyesine yükselmesi beklenmektedir. Birçok ülkede yüksek borç seviyeleri, artan finansman maliyetleri, yavaşlayan büyüme ve devlete yönelik artan talepler ile mevcut mali kaynaklar arasında artan uyumsuzluk yaygınlaşmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; süregelen ticaret savaşları, jeopolitik gerilimler, savaşlar ve doğal afetler bu dönemdeki en yüksek küresel ekonomik risk unsurlarıdır. Önümüzdeki dönemde petrol fiyatlarında Rusya ile Ukrayna arasındaki gerilimin devamı, Orta Doğu'daki jeopolitik gelişmeler, ABD'deki üretim miktarı, OPEC'in üretim kesintileri, küresel talebi belirleyen ekonomik aktivite ve ticaret gerilimlerinin seyri belirleyici olacaktır. Gelişmiş ekonomilerde uygulanan sert tedbirlere rağmen çekirdek enflasyon hâlen katılığını korumakta ve sektörel fiyat katılıkları ile piyasa aksaklıkları küresel toparlanma üzerinde baskı yaratmaktadır. Emtia fiyatları, yenilenen jeopolitik gerilimler ve iklim değişikliğine bağlı aksaklıklar nedeniyle daha oynak hâle gelmektedir. Gelişmiş ekonomilere ek olarak Çin ekonomisindeki süregelen kırılganlıklar nedeniyle sanayi ürünlerine olan talepteki zayıflama beklentileri de olumsuz etkilemektedir. Buna ilaveten dijitalleşme ve teknoloji alanında izlenen dönüşümler ülkelerin küresel ticaret içindeki paylarının yeniden şekillenmesine yol açabilecektir. Bu gelişmeler, bazı ülkeler için risk iken bu alana hazırlıklı olan ülkeler için fırsatlar barındırmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; On İkinci Kalkınma Planı ülkemizin sürdürülebilir kalkınma sürecinin stratejik bir yaklaşımla yönetilmesini teminen mevcut kaynakların ekonomik ve sosyal açıdan en fazla katma değer üreten alanlara yönlendirilmesi için yol gösterici bir işlev üstlenecektir. Kalkınma planı, toplumun tüm kesimleri için uzun vadeli bir perspektif ve hedef birliği sağlamaya hizmet edecektir. Kalkınma sürecinde insan odaklılık, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerini esas alan bütüncül bir yaklaşım izlenecektir. On İkinci Kalkınma Planı, milletimizin temel değerlerini ve beklentilerini esas alarak kalkınma hedeflerimize ulaşılmasını sağlayacak kapsamlı bir yol haritası olacak, ülkemizin muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarılması temel hedefimiz olmaya devam edecektir. Bu kapsamda yeşil ve dijital dönüşümü odağa alan, sanayi sektörünün tarım ve hizmetler sektörleriyle bütünleşik olarak başat rol üstlendiği, ülkemizin dünya ticaretindeki konumunun güçlendiği, kaliteli finansman imkânlarının sağlandığı, nitelikli beşerî sermayeyle azami istihdam oluşturan istikrarlı bir büyüme modeli uygulanacaktır.

On İkinci Kalkınma Planı genel çerçevesinde; hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi, temel hak ve hürriyetleri güçlendirmek; iyi yönetim anlayışını kurumsallaştırmak; beşerî ve sosyal yapıyı geliştirmek; afete dirençli yaşam alanları, akıllı ve sürdürülebilir şehirler oluşturmak; ekonomide

istikrar ve sürdürülebilirliği sağlamak; her alanda yeşil ve dijital dönüşüm odaklı rekabetçiliği tesis etmek; ihracata dayalı nitelikli büyümeyi sağlamak; enerji ve gıda arz güvenliğini tesis etmek ve uluslararası iş birlikleriyle stratejik ortaklıkları güçlendirmek konularında somut adımlar atılacaktır.

On İkinci Kalkınma Planı'nın beş ana eksenenden oluştuğunu ifade etmek isterim. Birinci eksenimiz, istikrarlı büyüme, güçlü ekonomi; ikinci eksenimiz, yeşil ve dijital dönüşümle rekabetçi üretim; üçüncü eksenimiz, nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum; dördüncü eksenimiz, afetlere dirençli yaşam alanları, sürdürülebilir çevre ve nihayet beşinci eksenimiz, adaleti esas alan demokratik iyi yönetişimdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; istikrarlı büyüme, güçlü ekonomi eksenini kapsamında refah seviyemizin artırılmasını sağlayacak temel unsur olan millî gelirimizin istikrarlı bir biçimde büyümesine her dönemde olduğu gibi öncelik vermekteyiz. Küresel ekonomide belirsizliklerin tırmandığı bu dönemde Türkiye ekonomisi, diğer ülke ekonomilerinden olumlu ayrılmakta, gelişmiş ülkelere yakınsama sürecini hızla devam ettirmektedir. 2002 yılında 9.279 dolar olan satın alma gücü paritesine göre kişi başı gelirimiz 2022 yılında 37.445 dolara kadar yükselmiş; AB ortalamasına yakınsama oranı 2002 yılındaki yüzde 38,3 seviyesinden 2022 yılında yüzde 69'a kadar yükselmiştir. 2023 yılında hedeflediğimiz büyüme artışıyla satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelirimizin yaklaşık 41 bin dolar seviyesine çıkmasını bekliyoruz.

2022 yılı itibarıyla satın alma gücü paritesi cinsinden gayrisafi yurt içi hasıla büyüklüğüne göre dünyanın en büyük 11'inci ekonomisi olarak konumlanan Türkiye ekonomisi yaklaşık 906 milyar dolar olan cari gayrisafi yurt içi hasıla büyüklüğüyle dünyada 19'uncu sırada yer almakta; 2023 yılında ise IMF tahminlerine göre 17'nci sıraya yükselmesi beklenmektedir.

Plan döneminde, sanayi sektörünün verimlilik ve rekabetçiliği odağına alan üretim yapısıyla başat rol üstlendiği, hizmetler sektöründe döviz kazandırıcı alanların çeşitlendirildiği ve tarım sektöründe gıda arz güvenliğinin sağlandığı bir yapı tesis edilecektir. Bu çerçevede, plan döneminde büyüme oranının yıllık ortalama yüzde 5 oranında gerçekleşmesi ve dönem sonunda kişi başına gelirin 17.554 dolara ulaşması hedeflenmektedir. Büyümenin plan döneminde dengeli bir yapıda gerçekleşmesi; üretim faktörleri yönüyle verimlilik, üretim sektörleri yönüyle sanayi sektörü ve harcamalar yönüyle ise yatırımların ve ihracatın artırılmasına yönelik politikalar hayata geçirilecektir.

Üretimde yapısal dönüşümün sağlanmasına yönelik sektörel önceliklendirme yaklaşımı aktif sanayi politikalarıyla sürdürülecektir.

İmalat sanayisi kapasitesinin geliştirilmesine odaklanılarak sanayi sektörünün gayrisafi yurt içi hasıla içerisindeki payının 2023 yılı için öngörülen 24,7 seviyesinden plan dönemi sonunda yüzde 26,9'a ulaşması sağlanacaktır.

Küresel ticarete yeşil dönüşüm ve dijitalleşme, dünya genelinde önemli bir odak noktası hâline gelmiş durumdadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin değer zincirindeki konumunun daha ileri seviyelere taşınması yoluyla katma değeri yüksek ihracat potansiyelinin artırılması, enerji ve imalat sanayisinde ithalat bağımlılığının düşük seviyelere indirilmesi, turizmin yanı sıra yazılım gibi alanlarda hizmet gelirlerinin çeşitlendirilmesi ve böylece cari işlemler dengesinde sürdürülebilir bir iyileşme sağlanması amaçlanmaktadır.

Gümrük birliğinin güncellenmesine yönelik Avrupa Birliği kurumları ve üye ülkeler nezdinde çalışmalara plan döneminde de devam edilecektir. Bu dönemde uygulamaya konulacak politika ve tedbirlerle ihracatın 375,4 milyar dolara, ithalatın ise 481,4 milyar dolara ulaşması ve turizmde hedeflenen gelir artışıyla cari işlemler açığının millî gelire oranının dönem sonunda yüzde 0,2 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bütüncül bir anlayış içerisinde para ve maliye politikası araçlarının etkin şekilde kullanımıyla enflasyonla mücadelede kararlılıkla devam edilerek enflasyonun orta vadede tek haneli rakamlara düşürülmesi ve fiyat istikrarının sağlanması birincil önceliğimizdir. Bu doğrultuda, parasal aktarım mekanizmasının etkin işleyişi için tüm politika araçları kararlı ve bağımsız bir şekilde kullanılmaya devam edilecek, dalgalı döviz kuru rejimi sürdürülürken belirlenen hedefin gerektirdiği fiyat istikrarının sağlanması için gerekli ön koşullar tesis edilecektir.

Enflasyonla mücadelemizi sürdürürken hayat pahalılığının yol açtığı zorlukları telafi edecek gerekli politikalar da hayata geçirilecektir. Memurumuzu, işçimizi ve emeklimizi enflasyona hiçbir şekilde ezdirmeyecek, vatandaşlarımızın refah seviyelerini artıracak politikalar önceliklendirilecektir. Dezenflasyon sürecinin başarıyla hayata geçirilmesiyle kalıcı sosyal refahın zemini güçlendirilmiş olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; çalışma çağında olup iş gücünün dışında yer alan bireylerin iş gücüne dâhil olma imkânları genişletilecektir. Dönüşen iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik olarak nitelikli ve odaklı eğitimin yaygınlaştırılmasıyla beceri uyumu artırılacaktır. Plan dönemi boyunca, iş gücüne katılım oranındaki artışa rağmen, 5 milyon ilave istihdam sağlanarak işsizlik oranının dönem sonunda yüzde 7,5'e gerilemesi hedeflenmektedir.

On İkinci Kalkınma Planı döneminde yüksek oranlı ve istikrarlı büyümenin sağlanmasında finansmanın sürdürülebilir ve sağlıklı kaynaklardan temin edilmesi önem arz etmektedir. Plan dönemi sonunda yurt içi tasarrufların millî gelire oranının yüzde 32'nin üzerine çıkarılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede bireysel emeklilik sistemi (BES) daha cazip hâle getirilecek, sürdürülebilir tüketim davranışlarının toplumda yaygınlaştırılması desteklenecek, finansal okuryazarlığın artırılması amacıyla hane halkı ve firmalarda tasarruf yapma farkındalığı geliştirilecektir. Plan döneminde ulaşılması öngörülen büyüme hedefleri doğrultusunda finansal piyasaların, reel sektörün finansman ihtiyacını düşük maliyetle karşılayacak ve çeşitli finansal araçları kullanıma sunacak bir yapıya kavuşması amaçlanmaktadır.

Sanayide yapısal dönüşümün hedeflendiği bu dönemde hem finansal piyasaların ortaya konulan politikaların hayata geçirilmesinde etkili olması hem de ülkemizin küresel bir finans merkezi olma yönünde kararlı adımlarla ilerlemesi sağlanacaktır. Bu kapsamda sermaye piyasaları geliştirilecek, finansal teknoloji ekosistemi güçlendirilecek ve faizsiz finansın sektör içerisindeki ağırlığı artırılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kamu maliyesinde öngörülebilir bir yaklaşımla istikrarlı ve sürdürülebilir yapının güçlendirilmesi On İkinci Kalkınma Planı döneminin temel amacıdır. Maliye politikası, enflasyon hedefi ve cari işlemler dengesiyle uyumlu büyüme ortamını destekleyecek şekilde uygulanacaktır.

Afet sonrası iyileştirmeye ve risklerin azaltılmasına yönelik harcamalar hariç kamu açığı mali konsolidasyon uygulamalarıyla kontrol altında tutulacak; mali disiplin, plan döneminde makroekonomik istikrarın önemli bir çıpası olmaya devam edecektir. Harcama programları gözden geçirilerek rasyonelleştirilmeye devam edilecek, vergi tahsilatında etkinlik artırılabilecek, vergi adaletini güçlendirici ve vergi tabanını genişletici reformlar yapılacaktır. Kamu maliyesi, para politikasıyla uyumu da gözetilerek fiyat istikrarının sağlanması, yeşil ve dijital dönüşümü yakalayan sürdürülebilir kalkınma ve büyüme ortamının tesisi, cari işlemler açığının kontrol altında tutulması ve gelir dağılımında adaletin sağlanmasında etkin bir araç olarak kullanılmaya devam edilecektir. Bu çerçevede, plan dönemi sonunda gayrisafi yurt içi hasılaya oranla 2023 yılında yüzde 6,4 olarak öngördüğümüz kamu kesimi borçlanma gereğinin yüzde 1,8'e, 2023'te yüzde 6,4 olarak öngördüğümüz merkezî yönetim bütçe açığının ise yüzde 2'ye gerileyeceği öngörülmektedir.

Plan döneminde sosyal güvenlik sisteminin uzun dönemli mali sürdürülebilirliğini güçlendirmek amacıyla sosyal güvenlik kapsamı artırılacak ve sistem daha adil ve etkin bir yapıya kavuşturulacaktır.

Mali sürdürülebilirlik amacı doğrultusunda prim tabanı genişletilecek, aynı zamanda kayıt dışılıkla mücadele edilerek prim tahsilatlarının etkinliği artırılacak ve kişilerin istihdamda kalmasını sağlayıcı düzenlemeler yapılacaktır.

Kamu işletmeleri etkin ve verimli çalışarak ekonominin rekabet gücünü artıracak ve kamu maliyesi üzerinde daha az yük oluşturacaktır. Bu kapsamda, KİT yönetim reformu hayata geçirilecek; KİT'lerin nitelikli personel istihdam etmesi sağlanacak, kurumsal kapasiteleri geliştirilecek, organizasyonel yapıları güçlendirilecek ve aralarındaki koordinasyon artırılacaktır.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri; millî gelirimizin 2003-2022 dönemindeki yüzde 5,4'lük reel ortalama büyüme hızına karşın aynı dönemde imalat sanayisi yüzde 6,1 büyüyerek refaha daha fazla katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda, son on yıla bakıldığında ülkemiz imalat sanayisi üst-orta gelir grubu ülkelerin ortalamasından daha yüksek bir büyüme oranına sahiptir. Küresel tedarik zincirindeki değişimler ve büyük pazarlara yakınlık, büyüme hedeflerine ulaşmada sanayi politikalarının önemini artırmıştır.

İmalat sanayisinin pozitif dışsallıkları hem kendi alt sektörlerinde hem de hizmet ve inşaat sektöründe üretim ve istihdam oluşturmaya ve cari işlemler açığının azaltılmasına katkı sunmaktadır. Bu kapsamda, aşağıda sıralayacağım sektörleri öncelikli sektörler olarak belirlemiş durumdayız: Kimya, ilaç ve tıbbi cihaz, elektronik, makine, elektrikli teçhizat, otomotiv ve raylı sistem araçları. Plan dönemi boyunca başta öncelikli sektörler olmak üzere sanayide teknoloji, yenilikçilik, ürün kalitesi, verimlilik ve ihracat kapasitesi artışı, endüstriyel kapasitenin dönüştürülmesi, iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi ve rekabetçiliğin artırılmasını hedeflemektedir.

İmalat sanayisinde başta öncelikli sektörler olmak üzere tüm sektörlerde yeşil ve dijital dönüşüm ekseninde rekabet gücünün ve verimliliğin artırılması suretiyle yüksek katma değerli üretim yapısını sağlamak amacıyla sanayi envanteri oluşturulacak, sanayi ana planı hazırlanacak, veriye dayalı sanayi politikaları oluşturulacaktır. Ürün bazlı çalışmalar yapılarak ara malı, stratejik ürün ve teknolojiler için yatırım yol haritaları hazırlanacaktır. Gübre ve petrokimya başta olmak üzere sanayinin ihtiyaç duyduğu yeni yatırımlar hayata geçirilecektir. Başta organize sanayi bölgeleri olmak üzere uygun yatırım yerlerinin geliştirilmesi, artırılması, kiralama ve tahsis süreçlerinin kolaylaştırılması sağlanacaktır. Demir yolu yük taşımacılığının payı artırılacak, limanlar ve lojistik merkezleriyle iltisak hatları kurulacaktır. Savunma alanındaki teknolojik kabiliyetlerin sivil alanda kullanımı sağlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tarım ve gıda sektöründe, üretimin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını bütüncül olarak ele alan; teknoloji kullanım düzeyi ve verimliliği yüksek, örgütlü, rekabetçi, arz talep dengesi çerçevesinde planlı üretim yapılan; doğal kaynakları etkin ve sürdürülebilir kullanan ve toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini sağlayan bir sektörel yapı hedeflenmektedir. Tarımsal altyapının güçlendirilmesi amacıyla 750 bin hektar alan sulamaya açılacak ve böylece sulamaya açılan brüt tarımsal alan kümülatif olarak 7,85 milyon hektara ulaşacak, ekonomik olarak sulanabilecek alan miktarı olan 8,5 milyon hektarın yüzde 92,4'ü sulanır hâle getirilecektir. Suyun tarımda etkin ve verimli kullanılması amacıyla mevcut sulama sistemlerinin modernizasyonu ve rehabilitasyonu yapılacak, suyun hacimsel olarak fiyatlandırılması çalışmaları yapılarak tasarruf edilen suyla ilave alanların sulamaya açılması sağlanacaktır. 2,5 milyon hektar tarım arazisinin toplulaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecek ve arazi kullanım planlarının hazırlanması tamamlanacaktır. Üretici örgütlenmesi güçlendirilecek, sera gazı salımının azaltılması için çevre dostu tarımsal uygulamalar desteklenerek yaygınlaştırılacaktır.

Sürdürülebilir orman yönetimi ve düşük karbonlu kalkınma hedefi çerçevesinde orman varlığı koruma-kullanma dengesi gözetilerek artırılacak ve elverişli arazilerde endüstriyel ağaçlandırma faaliyetleri sürdürülecektir. Orman ürünlerinin döngüsel ekonomi çerçevesinde mümkün olan en uzun süreli kullanımı teşvik edilecek ve geri dönüşümü artırılacaktır. Orman yangınlarını önleyici tedbirlerin artırılması sağlanacak, karar destek sistemleri güçlendirilecek ve kara ve hava taşıt filosunun artırılmasına devam edilecektir. Yangınlarla mücadelede, önümüzdeki yıllarda yerli imkânlarla üretilecek yangın söndürme helikopterleri envantere katılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu planda enerji sektörü öncelikli gelişme alanlarımıza dâhil edilecek enerjinin sürekli, kaliteli, sürdürülebilir, güvenli ve karşılanabilir maliyetlerle arzını, enerji temininde kaynak çeşitlendirmesini sağlayacağız. 2053 yılı net sıfır emisyon hedefini esas alarak, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarını değerlendirerek enerjide kendine yeterliliğini en üst seviyeye yükselten, nükleer teknolojiyi elektrik üretiminde kullanan, enerji verimliliğini artıran, enerji teknolojilerinde yerleşmeyi önceleyen, yeni teknolojileri entegre eden ve uluslararası enerji ticaretinde stratejik konumumuzu güçlendiren rekabetçi bir enerji sektörü yapısına ulaşmayı hedefliyoruz. Bu çerçevede, enerjinin her alanda verimli kullanımına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Akkuyu Nükleer Güç Santrali bütün üniteleriyle devreye alınacak ve ilave nükleer santral kurulumuna yönelik çalışmalara devam edilecektir. Tuz Gölü Doğal Gaz Yer altı Depolama Tesisinin kapasitesi artırılacak ve Sakarya Doğal Gaz Sahasından üretilecek doğal gazın ekonomiye kazandırılmasına yönelik faaliyetler sürdürülecektir.

Madencilik alanında yerli kaynaklara yönelik arama, üretim ve AR-GE faaliyetleri artırılacaktır. Madencilik ürünlerinin yurt içinde işlenmesine ve uç ürün geliştirilmesine öncelik verilecek, denizlerde petrol ve doğal gaz arama faaliyetleri kapsamında sismik ve sondaj çalışmaları yoğunlaştırılacaktır. Yurt dışında uygun yatırım ve üretim imkânları belirlenerek maden, petrol ve doğal gaz arama ve yatırım konularında iş birlikleri geliştirilecektir.

Savunma sanayisi alanında ülkemizin savunma ve güvenlik ihtiyaçlarını millî teknolojilerin ve yeteneklerin azami ölçüde kullanımını temin ederek karşılamak, savunma ve havacılık sanayisinin rekabetçiliğini küresel ölçekte artırmak, savunma sanayisinde edinilen kabiliyetlerin sivil sektöre yayılımını da sağlayarak ülkemiz için önemli ekonomik değer üreten bir seviyeye taşımak temel amacımızdır. Bu kapsamda, savunma sanayisi ihracatının bu yıl beklediğimiz 6 milyar dolarlık seviyesinden dönem sonunda 11 milyar dolara çıkması sağlanacak ve savunma sanayisi yerlilik oranı yüzde 80’den dönem sonunda yüzde 85’e yükseltilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; turizm öncelikli alanında değişen tüketici eğilimleri doğrultusunda turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, sezon süresinin uzatılması, hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve daha fazla harcama eğilimi olan ziyaretçinin ülkemize çekilmesiyle ziyaretçi başına turizm gelirinin artırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, 2028 yılında 82,3 milyon turist ve 100 milyar dolar turizm gelirin’e ulaşılması sağlanacak, kişi başına ortalama harcama 905 dolardan 1.215 dolara çıkarılacaktır. Ziyaretçi başına turizm gelirinin artırılması amacıyla daha fazla gelir bırakan turizm çeşitleri geliştirilecek; gastronomi, golf, alışveriş, kruvaziyer, kültür, kış, sağlık gibi türler başta olmak üzere turizmin çeşitlendirilmesi suretiyle on iki aya yayılması sağlanacak, yeni kaynak pazarlara yönelik tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; “İş ve Yatırım Ortamı” başlığı altında işlemlerin en az evrak sayısı, en kısa süre ve en düşük maliyetle yapılmasını hedefliyoruz. Bürokratik ve hukuki öngörülebilirliği daha da güçlendireceğiz.

Nitelikli uluslararası doğrudan yatırımlardan daha fazla yararlanılması yoluyla yatırım, üretim, istihdam ve ihracat artırılarak ülkemizin yurt içi ve uluslararası piyasalar için tedarik ve üretim merkezi hâline gelmesini sağlayacağız.

Katma değeri yüksek ürün ve hizmet geliştirme kapasitesini artıran, toplumsal zorluklara çözüm üreten, ikiz dönüşümü destekleyen ve iş birliğine dayalı bilim, teknoloji ve yenilik ekosistemi oluşturmak temel amaçlarımız arasındadır.

Bu doğrultuda AR-GE harcamasının gayrisafi yurt içi hasılaya oranının yüzde 2,05'e yükseltilmesi, AR-GE harcamalarında özel sektörün payının yüzde 61'den yüzde 67'ye çıkarılması, AR-GE insan kaynağı kapasitesi ve niteliğinin güçlendirilerek tam zamanlı eş değer AR-GE personel sayısının 221 binden 441 bine çıkarılması hedeflenmektedir. Destek miktarı ve çeşitliliği artırılırken kamu alımlarının etkin bir araç olarak kullanılması sağlanacaktır.

Ayrıca başta Ay Araştırma Projesi ile yerli ve millî uydu geliştirme projeleri olmak üzere ülkemizin uzay alanında teknoloji üretme kabiliyeti artırılabilecek, sağlık teknolojileri, yarı iletken teknolojileri ve kutup araştırmaları gibi stratejik alanlarda AR-GE ve yenilik faaliyetleri geliştirilerek sürdürülecektir.

KOBİ ve girişimcilerin niteliklerini dikkate alan odaklı politikalar aracılığıyla KOBİ'lerin finansmana erişim imkânlarının ve kurumsallaşmalarının geliştirilmesini hedefliyoruz. KOBİ'lerin yenilikçilik kapasitelerinin ve ölçeklerinin büyütülerek tedarik zincirlerinde daha güçlü bir biçimde yer almalarını, daha etkin ve verimli olarak büyümelerini ve istihdama katkılarının artırılmasını sağlayacağız.

Fikrî mülkiyet hakları alanında yenilikçi fikir ortamının geliştirilmesine, hak sahiplerinin haklarının yurt içinde ve yurt dışında etkin şekilde korunmasına, uygulanacak desteklerle yenilikçiliğe ve katma değerli küresel marka oluşturulmasına imkân sağlanmasına ve hak ihlallerine karşı etkin mücadele edilmesine yönelik politikalar yürüteceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bilgi ve iletişim teknolojilerinde yerli katma değerin artırılması, bu teknolojilerin etkin ve yaygın kullanılması yoluyla ekonomide verimliliğin ve rekabetçiliğin sağlanması ve orta vadede ülkemizin teknolojide dışa bağımlılığının azaltılmasını amaçlıyoruz. Fiber ve mobil altyapıların daha da yaygınlaşması sağlanacak, bu alanda sektörel rekabet etkinleştirilecektir. Kamunun bilgi ve iletişim teknolojileri alımlarında yerlilik payının artırılması için alım süreçlerinde iyileştirmeler yapılacaktır.

KOBİ'lerde ihtiyaç duyulan bilgi ve iletişim teknolojileri çözümlerinde bulut bilişim ve açık kaynak kodlu yazılım kullanım oranı artırılarak KOBİ'lerin dijitalleşmesini hızlandıracak merkezi altyapı, program ve farkındalık faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

Millî çözümlere dayalı siber güvenlik ekosisteminde yer alan ürün ve hizmetler küresel muadiller seviyesine ulaştırılacak, yapay zekâ alanında da bir ekosistem oluşturulacaktır. Siber güvenliğe mevzuat bütünlüğü ve kurumsal yapılanmayla birlikte kapsamlı bir çerçeve oluşturulacak ve teknik altyapı bütünleştirilerek anlık takip mekanizmaları oluşturulacaktır.

E-Devlet Kapısı'na yeni hizmetler eklenecek ve hizmetlerin bütüncül, kullanıcı odaklı ve katılımcı bir yaklaşımla sunumu yaygınlaştırılacak ve kullanımı artırılabilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ulaştırma ve lojistik alanında Türkiye'nin coğrafi avantajlarından en iyi şekilde faydalanılarak güvenli, erişilebilir, bütüncül, çevre dostu ve düşük maliyetli bir ulaştırma sisteminin tesis edilmesi ve lojistikte bölgesel bir üs olma potansiyelimizden azami düzeyde faydalanılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, imalat sanayisi başta olmak üzere ekonomi genelinde üretim, tüketim ve ticaret merkezlerinin birbirine bağlanması amacıyla modlar arası

taşımacılığın yaygınlaştırılması, demir yolu yatırımlarında yük taşımacılığına odaklanılması ve lojistik maliyetlerin azaltılması yoluyla verimliliğin ve rekabetçiliğin artırılması sağlanacaktır. Plan döneminde karasal yük taşımacılığında demir yolunun payı yüzde 5,76'dan 7,60'a çıkarılacak, devam eden demir yolu projeleri tamamlanacak ve mevcutlar modernize edilecek, demir yollarında elektrikli hat oranı yüzde 52'den yüzde 72'ye, sinyalli hat oranı ise yüzde 58'den yüzde 80'e çıkarılacaktır.

Doğu Akdeniz bölgesinde büyük ölçekli bir ana liman ve yeni bir tersane kurulmasına yönelik hazırlıklar tamamlanacaktır. Yeni limanların ölçek ekonomisinden azami faydalanacak şekilde bütüncül kıyı planlamalarına uygun olarak hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Şehir içi ve şehirler arası ulaşım altyapısının iklim değişikliği ve afetlere karşı güvenli hâle getirilmesi için risk analizleri yapılarak ihtiyaç duyulan güçlendirme ve tadilat projeleri tamamlanacaktır. Kentlerdeki trafik sıkışıklığının, kazaların ve hava kirliliğinin azaltılması amacıyla, kent içi ulaşım talebi yönlü politikaların uygulanmasıyla özel araç yerine toplu taşıma sistemlerinin kullanımı özendirilecektir. Mevcut altyapının daha verimli kullanılabilmesi, trafik güvenliğinin artırılması, ulaşım talebinin doğru bir şekilde yönetilebilmesini teminen akıllı ulaşım sistemi uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ülkemizin alıcı ve satıcıların etkin bir biçimde buluşturulduğu, fiyatların etkin işleyen sağlıklı piyasa koşullarında belirlendiği, üretici ve tüketici haklarının korunduğu, kalite odaklı, kolay ve düşük işlem maliyetli bir ticaret ortamına sahip olması sağlanacaktır.

E-ihracatın ihracat içindeki payının 2022 yılındaki yüzde 0,86 seviyesinden dönem sonunda yüzde 10'a çıkarılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, Türkiye e-ihracat platformu ve e-ihracat konsorsiyumları hayata geçirilecek, şirketlerin, pazar yerlerinin ve perakende e-ticaret sitelerinin yurt dışında satış yapabilmeleri desteklenecek, e-ihracat gümrük işlemleri sadeleştirilecek, e-ticaret hacminin düşük olduğu illerin e-ticarete katılım oranı artırılacaktır.

Ticaret hizmetlerinde iş ve işlemlerin etkin biçimde yapılabilmesi ancak tüketici haklarının gözetildiği ve korunduğu bir ortamla mümkündür. Bunun için tüketici hakem heyetleri 81 il merkezinde olacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır. Tüketici şikâyet platformu oluşturularak tüketici uyuşmazlıklarının elektronik ortamda çözülebilmesi sağlanacak, piyasa gözetim ve denetimi faaliyetleri etkinleştirilecektir. Bu çalışmalarla birlikte tüketici ürünlerindeki güvensizlik oranı yüzde 1,3'e kadar düşürülecektir.

Gümrük hizmetleri yeşil ve dijital dönüşüme uygun bir yapıya kavuşturulacaktır. Gümrük idarelerinde sürdürülen modernizasyon ve yapım projelerinin tamamlanarak yeni gümrük tesislerinin hizmet vermesi sağlanacaktır. Kalite odaklı bir yaklaşımla gümrük işlemlerinin hız kazanması ve ticaret erbabı ile tüketicinin haklarının gözetilmesi sağlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli vekiller; bildiğiniz gibi Hükümetimiz tarafından birçok alanda "teşvik" "destek" gibi farklı adlarla devlet yardımları uygulanmaktadır. Bu yardımların amacı, sektörel yönlendirme ve özendirmeye yatırım, üretim ve istihdamı artırmak, uluslararası rekabet gücümüzü geliştirmek, kalkınma sürecimizi hızlandırmak, bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak ve piyasa ekonomisine işlerlik kazandırmaktır. Kuracağımız izleme sistemiyle devlet yardımlarının etkinliğini analiz ederek artıracğız. Oluşturduğumuz etki değerlendirme sistemine devlet yardımı uygulayan kurum ve kuruluşlarımızın adaptasyonu sağlanarak devlet yardımlarının etkileri ölçülecek, etkin olanları sürdürülecek, öngörülen etkiyi doğuramayanları ise gözden geçireceğiz. Ayrıca, benzer nitelikte olanları tespit ederek uyumlaştıracak; yeşil ve dijital dönüşüm başta olmak üzere, ihtiyaç duyduğumuz alanlarda etkili, yeni devlet yardımları geliştireceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; On İkinci Kalkınma Planı, insan odaklı, kapsayıcı bir kalkınma yaklaşımı benimseyerek dayanıklı bir aile ve toplum yapısı ile millî ve insani değerleri haiz, eğitilmiş, kültürlü, üretken ve sağlıklı nesillerin geleceğe taşınmasını amaçlamaktadır. Bu çerçevede, eğitim sisteminde bireylerin kişilik ve kabiliyetlerini geliştiren, fırsat eşitliğine dayalı, kaliteyi yükselten bir dönüşüm programı uygulanmaktadır. Kapsayıcı, fırsat eşitliğine dayalı, kaliteli bir eğitime ve hayat boyu öğrenme imkânlarına erişimin sağlanması en önemli eğitim politikalarımız arasındadır. Çalışma çağındaki nüfusta iş gücüne katılımın dışında yer alan kesimlerin iş gücüne dâhil olmalarına imkân sağlanacaktır. Daha kaliteli eğitim ve yaygınlaştırılmış mesleki ve odaklı eğitim imkânlarıyla iş gücünün yetkinlikleri ve iş hayatıyla uyumu geliştirilecektir. Yükseköğretim sistemimizin bu plan döneminde de güçlenmesi ve ülkemizin gelişimi için temel aktörlerden biri olmaya devam etmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda, dünya akademik başarı sıralamalarında 2028 itibarıyla en az 10 üniversitemizin ilk 500'e girmesi hedeflenmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kalkınma hedeflerine ulaşılmasında önemli unsurlardan biri de sağlık hizmetleridir. Sağlık hizmeti sunumunda bölgeler arası dağılımın iyileştirilmesi, fiziki altyapının ve insan kaynağının niteliği ve niceliğinin artırılması sağlanacaktır. Bu çerçevede, aile hekimlerince sunulan sağlık hizmetlerini nitelik ve nicelik olarak iyileştirmek suretiyle aile hekimi başına nüfusun 3.040'tan 2.700'e düşürülmesi hedeflenmektedir. Sağlık tesislerine yönelik yatırım planlamalarıyla fiziki altyapının dengeli dağılımı sağlanacak, mevcut hastane yataklarının kullanım etkinliği yükseltilerek fiziki altyapının dengeli dağılım oranı 1,42'den 1,38'e düşürülecektir. Özel gereksinimi ve nadir hastalığı olan bireylere sunulan sağlık hizmetlerinin kapasitesi güçlendirilecektir. Aktif yaşlanmaya yönelik koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin kapasitesi iyileştirilecek, yaşlıların sağlık hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırılacak, yaşlı sağlığı, geriatri ve palyatif bakım hizmetleri sunan merkezlerin sayısı artırılabilecektir. Ülkemizin bulaşıcı hastalıklara, ani sağlık şoklarına, afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale kapasitesi güçlendirilecektir. Bağımlılıkla mücadele kapsamında sunulan hizmetlerin kapasitesi ile kalitesi iyileştirilecek, bu hizmetlere erişilebilirlik artırılacak ve hizmetlerin tamamlayıcı şekilde sunulması sağlanacaktır. Dijital sağlık çözümlerinin sağlık sistemi içerisinde etkin ve verimli kullanımı sağlanacak, dijital sağlık teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak, hastanelerin dijitalleşme altyapıları desteklenecektir. Üniversite hastanelerinin yönetim modeli; eğitim, araştırma ve hizmet sunumu fonksiyonları itibarıyla etkin ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır. Ülkemizin sağlık turizmi alanında tanınırlığı ve tercih edilirliliği artırılacak, sağlık turizmi hizmet kapasitesi nitelik ve nicelik olarak geliştirilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; istihdam ve çalışma hayatı alanında, başta özel politika gerektiren gruplar olmak üzere, toplumun tüm kesimlerine yeterli bir gelirle kayıtlı iş sağlığı ve güvenliğinin sağlandığı koşullarda iş imkânlarının sunulması temel amacımızdır. İkiz dönüşüm sürecinin etkilerinin fırsata dönüştürülmesi, çalışma çağındaki nüfusun azami oranda istihdam edilmesi, insan kaynağı niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı, verimli bir iş gücü piyasasının oluşturulması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, mevcut ve yeni meslek alanları ile bu alanların gerektirdiği beceri düzeylerinin belirlenmesi ve güçlendirilmesi sağlanacaktır. Özel politika gerektiren grupların yeterli bir gelirle kayıtlı, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlandığı koşullarda iş gücü piyasasına katılımı sağlanacaktır. Özellikle, gençlerin istihdamının artırılması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine önem verilecektir.

Kamu istihdam hizmetleri, yoksul hanelerin sürdürülebilir gelir kaynaklarına ulaşabilmesini desteklemek amacıyla hane temelinde geliştirilecek ve bu hanelerin İŞKUR hizmetlerinden faydalanması önceliklendirilecektir. Nitelikli iş gücü kaybı önlenerek ve yurt dışında çalışan nitelikli

vatandaşlarımızın Türkiye'yle bağları güçlendirilerek mesleki bilgi ve tecrübe aktarımını sağlayacak mekanizmalar geliştirilecektir. Kayıt dışılığın azaltılmasına yönelik bilinçlendirme ve denetim faaliyetleri artırılacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri daha etkin ve verimli hâle getirilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ailenin korunması ve güçlendirilmesine yönelik toplumsal yapıyı ilgilendiren her alanda aile dostu politikalar kapsayıcı, bütüncül ve katılımcı bir şekilde geliştirilerek uygulanacaktır. Plan döneminde ailede refah ve yaşam kalitesinin en üst düzeye çıkarılmasını hedefliyoruz. Ailenin her türlü zararlı eğilimden korunması ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi önceliğimizdir.

Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde toplumun tüm kesimlerinin, özellikle de nüfusumuzun yarısını oluşturan kadınların ve kız çocuklarının eğitime erişimleri, sosyal, kültürel, sportif ve ekonomik hayata katılımlarının artırılması, kaynaklara erişimlerinin kolaylaştırılması, kadının toplum içindeki statüsünün geliştirilmesi sağlanacaktır. Plan döneminde kadınların her alanda ve her seviyede temsil edilmesine ve güçlenmesine yönelik çalışmalar yoğunlaştırılacaktır. Kadın istihdamını artırmak üzere kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine ilişkin alternatif modeller geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Kadın üreticilerin ve girişimcilerin iş hayatına katılmalarını sağlamak için üretimin, yenilikçi teknolojilerin ve iş birliğinin içinde olduğu program ve projeler hayata geçirilecektir. Fırsat eşitliği azami ölçüde tesis edilerek kadınların kamuda, özel sektörde ve siyasette, yönetim ve karar organlarında daha fazla yer almalarını sağlamaya yönelik yönlendirici ve teşvik edici yöntemler geliştirilecektir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle ve erken yaşta evliliklerle mücadeleyle ilişkin yasal düzenlemelerin etkin uygulanmasına ve “şiddete sıfır tolerans” anlayışına titizlikle devam edilecektir.

Gelişmiş ve çoğu gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında, yüksek çocuk ve genç nüfus oranına sahip olma avantajına sahip ülkemizin bu nüfus potansiyelini en iyi şekilde değerlendirebilmesi ve ülke kalkınmasının itici gücü yapması için en önemli dönemin içinde yer almaktayız. Çocukların fiziksel, sosyal ve zihinsel gelişimlerini destekleyici kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetler özendirilecek, yaygınlaştırılacak ve erişilebilir hâle getirilecektir. Gerek çocukların gelişimi gerek bakım verenlerin istihdamı ve sosyalleşmesi için erken dönem çocuk bakım imkânları artırılacak, daha erişilebilir hâle getirilecektir. “Çocukların yeri eğitim kurumlarıdır.” yaklaşımıyla öncelikle tüm çocuklarımızın eğitimlerine aktif olarak devam etmeleri sağlanacak, erişim sorunu yaşayan çocuklar için fırsat eşitliği sağlayıcı etkin politikalar yürütülecektir. Çocukların mesleki yönlendirilmesi, çıraklık süreçleri ise kanuni sınırlar, gelişimlerine uygun saatler ve çocukların çalışmasına uygun ortamlar çerçevesinde yapılacaktır. Başta sokakta, ağır ve tehlikeli işlerde, aile işleri dışında ücret karşılığı, gezici ve geçici tarım işlerinde olmak üzere çocuk işçiliğiyle mücadeleyle devam edilecektir. Koruma ve bakım altındaki çocukların öncelikle aile odaklı hizmetlerden yararlanmaları için çalışmalar sürdürülecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; On İkinci Kalkınma Planı, gençlerimizin kalkınmanın önemli itici gücü olma potansiyelini öne çıkarmayı amaçlamaktadır. Plan döneminde gençlerimizin eğitim hayatında kalmaları sağlanacak, daha erken yaşlarda etkin iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri sunulacak, yetenekleri ve istekleri doğrultusunda iş gücü piyasasında talep edilen mesleklere uygun dönemlerde yönlendirilmeleri temin edilecektir. Bu kapsamda, eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin profilleri belirlenerek eğitime, iş gücüne ve istihdama katılımlarını destekleyecek birey, aile ve toplum odaklı bütüncül bir yaklaşım geliştirilecektir. Gençlerimizin çok yönlü, sosyal, aktif bireyler olmalarını sağlayıcı kültürel, sanatsal, sportif faaliyetlerin ve bunlara erişimlerini sağlayıcı mekânların sayısı arttırılacaktır. Gençler, gönüllülük faaliyetleri kapsamında bilinçlendirilecek ve yönlendirilecek,

gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı teşvik edilecek, gençlik alanında faaliyet gösteren STK'lerin kurumsal kapasiteleri güçlendirilecektir. Bağımlılıkla mücadeleye kararlılıkla devam edilecek, çocuklarımızın ve gençlerimizin uyuşturucu maddelerle hiç tanışmamasını sağlama yaklaşımı esas alınacaktır.

On İkinci Kalkınma Planı döneminde engellilere erken tanı ve teşhisle müdahale edilerek engelliliğin önlenmesi veya en aza indirilmesi; başta bakım, eğitim ve istihdam olmak üzere engelli bireylere sunulan hizmetlerin iyileştirilmesi; engelli bireylerin toplumsal yaşamın tüm alanlarına engellerini hissettirmeyecek şekilde katılmalarının ve erişilebilirliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda engelli bireylere sunulan hizmetlerde bireysel gereksinim ve destekler dikkate alınarak engellilerin bağımsız olarak toplumsal yaşama katılımı kolaylaştırılacak, ülkemizin özgün koşullarını dikkate alan sürdürülebilir, uzun süreli bakım finansman modelinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kültür ve sanat mirasımızın zenginlik ve çeşitliliğinin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, milli kültür ve kadim medeniyetimizin ortak değerleri etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesi, kültür ve sanat faaliyetlerinin toplum genelinde yaygınlaştırılarak kalkınmadaki çok boyutlu etkisinin artırılması temel amaçtır. Yurt içi ve yurt dışındaki somut ve somut olmayan kültürel mirasımız; toplumun kültür, tarih ve estetik bilincini geliştirecek, kültür turizmine katkı sağlayacak ve afet riskini dikkate alacak şekilde korunacaktır. Kültürel altyapı unsurlarının daha verimli ve etkili kullanılabilmesi için mimarisi, işletme ve yönetim modeli işlevsel hâle getirecek, farklı etkinliklere imkân veren esnek, mekânsal tasarımlar geliştirilecektir.

Türkçenin zenginliği ortaya çıkarılarak dünyada yaygın ve geçerli bir dil hâline gelmesi ve hayatın her alanında doğru kullanımı desteklenecektir. Türk sinemasının dünyada tanınan bir marka hâline gelmesi için sinema endüstrisinin gelişimi sağlanarak uluslararası rekabetçiliği artırılacaktır.

Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerin meydana getirdiği tahribatın giderilmesi çalışmalarında, yerleşik kültürü yaşatan, nüfusun ikametlerine dönmesini sağlayan, tarihî ve kültürel dokunun bütüncül olarak ihya edilmesi ve tarihî dokunun bulunduğu eski kent bölgeleri ile yeni kent yerleşimleri arasındaki ilişkinin güçlendirilerek devam ettirilmesi sağlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sporcu potansiyeli olan çocuklarımızın erken yaşta yetenek havuzuna dâhil edilmesi, profesyonellerin niteliğinin artırılması, başta spor turizmi olmak üzere ülkemizin tüm spor dallarında dünya markası olmasına yönelik küresel ölçekte rekabet edebilen bir seviyeye ulaştırılması sağlanacaktır. Ayrıca, eğitim kurumları ile kamuya ait tesisleri ortak kullanıma ve vatandaşların erişimine açılarak “herkes için spor” anlayışıyla sporun toplum geneline yaygınlaşan bir yaşam biçimine dönüşmesi desteklenecektir.

On İkinci Kalkınma Planı döneminde ihtiyaç duyan toplum kesimlerinin bakım, rehabilitasyon, psikososyal destek gibi sosyal hizmetlere en iyi şekilde erişimlerinin sağlanması, aile odaklı bir yaklaşımla sosyal dışlanma riskinin en aza indirilmesi ve sosyal içermenin sağlanması için çalışmalar yürütülecektir.

Kırsal kesimde iklim değişikliği ve kuraklık kaynaklı yoksulluğun etkilerinin hafifletilmesi için tarımsal faaliyetler çeşitlendirilecek, tarım arazilerinin etkin ve verimli kullanımı sağlanacaktır.

Sosyal yardımların iş gücüne katılıma mâni olmayacak şekilde bütünleşik bir yapıda, aile odaklı ve fert başına asgari bir geliri garanti edecek şekilde yeniden kurgulanmasına yönelik çalışmalar hayata geçirilecektir.

On İkinci Kalkınma Planı döneminde ekonomik büyümenin toplumsal refaha dönüştürülmesi doğrultusunda, tüm refah bileşenlerini toplum içinde adil dağıtmayı sağlayacak ve genel yaşam standardını önemli ölçüde yukarıya çekecek mali ve finansal politikalar yoluyla gelir dağılımının iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, enflasyonla mücadelede kullanılacak makroekonomik politikaların gelir dağılımını iyileştirici yönde uygulanması ve sosyal transferler aracılığıyla fırsat eşitliğinin artırılması sağlanacaktır. Adalet, eşitlik, ödeme gücü ve artan oranlılık ilkeleri gözetilerek vergilemenin gelir dağılımını iyileştirici etkisi perçinlenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kalkınma planında genç ve dinamik nüfus yapısının korunması, aktif yaşlanma çerçevesinde yaşlı bireylerin sağlıklı yaşam biçimlerinin desteklenmesi ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin geliştirilmesi yoluyla ruhsal ve fiziki olarak hastalıklardan korunması, yaşam boyu öğrenme fırsatlarından faydalandırılması ve kuşaklar arası ilişkilerinin güçlendirilmesi yoluyla kültürel ve ekonomik hayata etkin katılımlarının sağlanması, fiziki ve ekonomik bağımsızlıklarının korunması ile yaşam kalitelerinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Aktif ve sağlıklı yaşlanma için yaşlılara sunulan sağlık ve bakım hizmetlerinin etkinliğinin ve kalitesinin artırılması sağlanacaktır. Bakım ve sağlık hizmetlerine evden erişimin kolaylaştırılması amacıyla “Tele Bakım” ve “Tele Sağlık” uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bilindiği üzere, ülkemiz sahip olduğu coğrafi konum ve tarihi geçmişi sebebiyle geçmişten bugüne göç olaylarıyla karşı karşıya kalmaktadır. On İkinci Kalkınma Planı döneminde bütüncül, özgün, değişen ihtiyaç ve şartlara göre yenilenebilen, etkin ve sürdürülebilir bir göç yönetimi sağlanarak düzensiz göçün önlenmesi amaçlanmaktadır. Göç yönetimine ilişkin kurumsal kapasite güçlendirilecek, vize ve ikamet uygulamaları düzenli göçü sağlıklı yönetmek, düzensiz göçü önlemek üzere planlı, öngörülü ve etkin olarak yürütülecektir. Türkiye’de bulunan geçici koruma ve uluslararası koruma altındaki kişilerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayata uyumları desteklenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yurt dışında yaşayan 6,5 milyonu aşkın vatandaşımızın yaklaşık 5,5 milyonu Batı Avrupa ülkelerine yerleşmiş bulunmaktadır. On İkinci Kalkınma Planı döneminde kültürel kimliğini muhafaza eden, ana vatanla bağını sürdüren, yaşadığı ülkede bireysel ve toplumsal haklarını koruyarak sosyoekonomik hayata dâhil olan yurt dışında yaşayan Türklerin, Türkiye ile yaşadıkları ülke arasındaki siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel ilişkilere olumlu katkı yapması ve geleceğinin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, yurt dışında yaşayan Türklerin ana dilini muhafaza etmesini ve gelişimini sağlamak üzere örgün ve yaygın eğitim destekleri artırılacak, müfredat, eğitim araç ve gereçleri ile insan kaynağı geliştirilecek, ekonomik, sosyal, kültürel ve kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi desteklenecektir.

On İkinci Kalkınma Planı döneminde bölgelerimizin potansiyellerini harekete geçirerek ekonomik ve sosyal gelişimin sağlanması ve bölgeler arasındaki farkların azaltılması da temel amaçlarımız arasındadır. Yeşil ve dijital dönüşümün bölgelerin kalkınmasında bir fırsat olarak değerlendirilmesi ve söz konusu dönüşümlerin sağlanmasına yönelik bölgelerin altyapılarının hazır hâle getirilmesi ve depremde etkilenen bölgede kısa, orta ve uzun vadeli ekonomik, sosyal ve kurumsal alanlarda yapılacak iyileştirmeleri kapsayan bölgesel gelişme stratejileri hazırlanacaktır.

Şehirleşme çalışmaları kapsamında mekânsal planların yapımında ve uygulanmasında iklim değişikliğine ve afetlere karşı dirençliliğin sağlanmasında dikkate alınacak önlem ve kriterlerin belirlenmesi ve bu doğrultuda yerleşme ve yapılaşma koşullarına ilişkin usul ve esaslar hayata geçirilecektir. Bununla birlikte, mekânsal planlamanın etkinleştirilmesi için ihtiyaç duyulan bilgi sistemlerine ilişkin beşerî ve teknik kapasite geliştirilerek mekânsal planlamada dijital dönüşüm tamamlanacaktır.

Kahramanmaraş ve Hatay depremlerinden etkilenen şehirlerin şehircilik geleneklerine uygun, iklim dostu ve afete dirençli şehircilik anlayışıyla yeniden inşası gerçekleştirilecek, tüm ülkede tek koordinat sistemine geçilerek kadastro modernizasyonu tamamlanacaktır. Kentleşme, nüfus artışı, yenileme ve afetten kaynaklanan konut ihtiyacının arz talep dengesi gözetilerek karşılanmasını temel bir politika olarak benimsiyoruz. Plan döneminde dar ve orta gelirli sınıflara yönelik en az 375 bin sosyal konut üretimi hedeflenmektedir. Marmara Bölgesi başta olmak üzere, riskli yapı stokunun yenilenmesi için gerekli çalışmaların hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayacağız. Şehir dokusuna, estetiğine ve kimliğine uygun şekilde yerinde dönüşüm anlayışıyla, yaşam kalitesini yükseltme ile kent aidiyetini ve yerel bağları güçlendirme amacı çerçevesinde yeni kurmuş olduğumuz Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, plan döneminde yürütülecek kentsel dönüşüm faaliyetlerinde aktif rol oynayacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; On İkinci Kalkınma Planı döneminde, sağlıklı ve güvenilir içme ve kullanma suyu erişiminin sağlanması, atıkların ve insan ve çevre sağlığına etkilerinin en aza indirilerek etkin yönetiminin gerçekleştirilmesi ve suyun verimli kullanımının sağlanması temel amaçlarımızdandır. Çevre sağlığı açısından önemli bir yer tutan su yönetiminin idari yapılanmasında koordinasyon sağlanacak, mevcut idari yapı daha işlevsel hâle getirilecektir. Yer altı suyu emniyet rezervleri belirlenecek ve su tahsisinde dikkate alınacak, su tahsisinde arz talep dengesi sağlanacak, içme suyu ve tarımsal sulama öncelikli olmak üzere, suyun en faydalı şekilde kullanımına yönelik sektörel tahsis planlaması yapılacaktır.

On İkinci Kalkınma Planı döneminde, sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışıyla, kırsalda yaşayan üretici birlikleri ve aile işletmelerinin üretim kapasitesinin ve kırsal iş gücünün istihdam edilebilirliğinin artırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi temel amaçlarımızdandır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, uzatıyorum.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – 2028 yılı itibarıyla, KÖYDES projesi kapsamında 145 bin kilometre köy yolunun yapımı veya onarımı tamamlanmış olacaktır. 85 bin ünite içme suyu tesisi yapılmış ve onarılmış olacaktır.

Sayın Başkan, değerli üyeler; 2053 net sıfır emisyon hedefiyle Türkiye, ekonomik kalkınmanın yanı sıra çevrenin korunmasını ve sürdürülebilir bir dünyanın gelecek nesillere aktarılmasını hedeflemektedir. Bu hassasiyet çerçevesinde, On İkinci Kalkınma Planı kapsamında iklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik sera gazı azaltım ve uyum faaliyetleri teşvik edilmekte olup sürdürülebilir üretim ve tüketim, korunan alanların etkin yönetimi ve genişletilmesi, çevresel kirliliğin bertaraf edilmesi için gerekli adımlar atılmaktadır.

Afet yönetimi alanında ise... 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş ve Hatay depremleri cumhuriyet tarihi boyunca etkisi en fazla olan depremler olarak kayda geçmiştir. Bu depremler can kaybı ve ekonomik kayıplar açısından büyük bir etki oluşturmuş, afetlere karşı dirençli toplumların oluşturulması ve zarar görülebilirliğin önlenmesi için alınması gereken afet risk azaltma tedbirlerinin önemi bir kez daha görülmüştür. Bu bilinçle, On İkinci Kalkınma Planı'nda ana eksenlerden biri olarak ele aldığımız afetlere dirençli yaşam alanları kapsamında, afet öncesi risk azaltma, afetlere hazırlıklı olma, afet anında etkin müdahaleyle kayıp ve zararları en aza indirme ve afet sonrasında iyileştirme ve daha sağlam bir şekilde yeniden inşa faaliyetlerini içeren bütüncül bir afet yönetimi yaklaşımını benimsiyoruz.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de her yıl can kayıplarına ve büyük ekonomik zarara yol açan taşkınlarla mücadele amacıyla 903 adet ilave taşkın kontrol tesisi yapılacak ve toplam taşkın kontrol tesisi sayısı 11.600'e ulaşacaktır. Ayrıca, taşkın etkilerinin asgari seviyeye indirilmesinde önemli rol oynayan taşkın erken uyarı sistemlerinin tüm havzalarda kurulumu sağlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması bağımsız, tarafsız ve şeffaf yargı sisteminin egemen olduğu hukuk devleti ile demokrasi ve iyi yönetim ilkelerinin etkin şekilde uygulanmasıyla mümkündür.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Bak, bu doğru.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bayağı fazla bir değişim var, yeni planda bayağı politika değişikliği var.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – On İkinci Kalkınma Planı döneminde temel hak ve özgürlükleri koruyan, hak ihlallerine karşı etkin mücadele eden, hızlı, öngörülebilir, adil, şeffaf, hesap verebilir, erişilebilir, güvenilir ve insan odaklı bir yönetim anlayışı adalet sisteminin temeli olmaya devam edecektir.

VELİ AĞBABA (Malatya) – İnsan hakları, hak ve özgürlükler falan; bayağı gelişme var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, sükûneti tesis edelim lütfen.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Hukukun üstünlüğü ilkesi doğrultusunda hukuk devleti anlayışının daha da güçlendirilmesi On İkinci Kalkınma Planı döneminin önceliklerindendir. Plan döneminde hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını güvence altına alan, daha özgürlükçü, katılımcı ve kapsayıcı sivil bir anayasanın hazırlanması öncelikli hedeflerimizdendir.

On İkinci Kalkınma Planı döneminde katılımcı bir hazırlık süreciyle yeni bir yargı reformu stratejisi ve insan hakları eylem planı hazırlayacağız. Hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde güvenliğin tüm yönleriyle ele alınarak huzur ve güven ortamının sürdürülebilir kılınması, vatandaş odaklılık, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda güvenlik hizmetlerinin geliştirilmesi, güvenlikle ilgili ürün ve teknolojilerde kendine yeterliliğin güçlendirilmesi ve suçla mücadele bilincinin artırılarak vatandaş katılımının sağlanması temel amaçlarımızdandır. Bu kapsamda en yeni teknolojilerle millî savunma ve iç güvenlik alanlarında etkin bir kamu hizmeti tesis etmeye devam ederken, özgürlük-güvenlik dengesine azami ölçüde önem veren bir yaklaşımla tüm vatandaşlarımızın huzur ve güven içerisinde yaşamalarını sağlayacak politikalara On İkinci Kalkınma Planı dönemi boyunca öncelik vermeye devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sivil toplum sektörünün desteklenmesi, idari ve mali açıdan geliştirilmesi kapsayıcı büyüme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik bir öneme sahiptir. Covid-19 salgını ve Kahramanmaraş ile Hatay merkezli depremler sonucu ortaya çıkan toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında sivil toplumun faaliyetleri önemli rol oynamıştır. STK'lerin kamu politikalarının planlama, yapım, izleme ve denetleme aşamalarında etkili bir rol oynaması sağlanacak, STK'lerin kurumsal ve mali kapasiteleri güçlendirilecektir.

On İkinci Kalkınma Planı kapsamında kamu yönetiminde kanıta dayalı politika oluşturma süreci güçlendirilecek, düzenleyici etki analizinin farkındalığı artırılacak ve mevzuat düzenlemelerinin ilgili paydaşlar üzerindeki olası iktisadi ve sosyal etkileri ortaya konularak kaynakların etkin kullanımı sağlanacaktır.

Yine, diğer bir temel amacımız, yerel yönetimleri vatandaş memnuniyetini ön planda tutan, etkili, hızlı ve kaliteli hizmetler sunabilir, afetlere hazır, çevre korumasına öncelik veren, teknolojiye uyum sağlayan, katılımcı, şeffaf, hesap verebilir ve mali açıdan sürdürülebilir bir yapıya dönüştürmektir.

Kamuda insan kaynakları önem verdiğimiz bir başka alandır. Yüksek verimlilikle kaliteli hizmet sunan insan kaynağına sahip, objektif ölçütlerin ve liyakat ilkelerinin hâkim olduğu, değişen koşullara uyum sağlayan kamu personel sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla kamu sektöründe stratejik insan kaynakları yönetimi geliştirilecek, kamu personelinin verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılarak iyi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kalkınma iş birliği politikasını insan odaklı, karşılıklı güven ve dayanışma içerisinde, birlikte kalkınma ilkesi çerçevesinde yürüten ülkemiz bölgesel ve küresel düzeyde krizlerin çözümüne aktif katkı sunarak uluslararası kalkınma iş birliği alanında öne çıkan bir aktör olmuştur. Girişimci ve insani dış politikamız kapsamında geçtiğimiz plan döneminde de millî gelirin binde 7'si oranında resmî kalkınma yardımı yapan bir ülke olarak küresel hedefleri aşmış durumdayız. Önümüzdeki dönemde, ülkeler arasındaki farklı gelişmişlik seviyesini dikkate alarak, refahın adil dağılımını önceleyen ve ulusal refahımızı da artırmaya yönelik bir perspektifle kalkınma iş birliği faaliyetlerini yürüteceğiz. Bu dönemde bir yandan Avrupa Birliği ile gümrük birliğinin güncellenmesi çalışmalarını sürdürürken diğer yandan ikili, bölgesel, çok taraflı ilişkilerimizi artıracacağız. Bu kapsamda, Türkiye kalkınmada gösterdiği performanstan güç alarak, küresel kalkınma çabalarına katkı sağlamak üzere, en az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sorunlarının uluslararası platformların gündeminde tutulmasına ve bunlara yönelik yapıcı çözümlerin geliştirilmesine aktif katkı sunacaktır.

İslam dünyasıyla ilişkilerimizin derinleştirilmesi kapsamında, geçtiğimiz dönemde İSEDAK platformu kapsamında çok sayıda çalışma yürüttük. İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi başta olmak üzere, bu platformları yine etkin bir şekilde kullanmaya ve bu ülkelerle ilişkilerimizi daha da ileriye taşımaya devam edeceğiz.

Geçtiğimiz dönemde Türk dünyasıyla ilişkilerin derinleştirilmesi noktasında Türk Devletleri Teşkilatının dönüşümüne öncülük ettiğimiz bir süreç yaşandı, Türk Dünyası 2040 Vizyonu'yla da bu süreç taçlandırılmış oldu. Bu kapsamda, başta Türk Yatırım Fonu olmak üzere Türk devletleri nezdinde yürütülen kalkınma iş birliği faaliyetlerimizi de artırarak devam ettireceğiz. Önümüzdeki dönemde daha adil, şeffaf, etkin ve etkili işleyecek bir uluslararası sistem için çalışmalarımızı sürdürecektir, mazlum coğrafyaların sorunlarına üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşlarda daha etkin çözümler üretilmesine çalışacak ve kurucu üyesi ya da ortağı olduğumuz bölgesel kuruluşlarla ilişkilerimizi derinleştirerek siyasi, ekonomik, ticari, sosyal, kültürel ve bilimsel alanlardaki ortaklıklarımızı artıracacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Birleşmiş Milletler 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, ülkemizin insan merkezli kalkınma çabalarında kapsamlı ve bütüncül bir referans olmuş, Türkiye, bu geniş kapsamlı küresel gündem etrafında uluslararası toplumla birlikte hareket etmiştir. On İkinci Kalkınma Planı, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı bütüncül bir şekilde gerçekleştirmek için ülkemizin çabalarını güçlendirmede önemli bir fırsat sunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte, yürütmenin etkin ve hızlı karar alma mekanizmaları aracılığıyla On İkinci Kalkınma Planı'nın etkin bir şekilde uygulanması hedeflenmektedir. Kalkınma planı, başta orta vadeli program olmak üzere diğer üst politika belgeleri ile kurumsal strateji belgelerinin temel dayanağını oluşturmakta ve kamu idarelerine önceliklerini belirlemede yön verecek bir politika seti sunmaktadır. Kalkınma planı aynı zamanda bütçe sürecinde kaynak tahsis açısından orta vadeli programlar için temel çerçeveyi oluşturmaktadır. Bu kapsamda, kamu idareleri yatırım ve cari harcamalarını, kurumsal ve hukuki düzenlemelerini planda öngörülen politika ve tedbirleri dikkate alarak gerçekleştireceklerdir.

Kalkınma planının izlenmesi ve değerlendirilmesi Strateji ve Bütçe Başkanlığının koordinasyonunda ve ilgili tüm kamu idareleriyle iş birliği içerisinde Cumhurbaşkanlığı yıllık programları aracılığıyla gerçekleştirilecek, plan hedeflerine ilişkin gerçekleştirmeler yıllık olarak raporlanacaktır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri; katılımcı bir süreçte yoğun bir çalışma dönemi sonucunda hazırlanarak yüce Meclisimizin görüşüne sunulan On İkinci Kalkınma Planı’nın hedef ve politikalarını Komisyonumuzun değerli üyelerine, sizlere aktarmış bulunmaktayım. Kalkınma planının koordinasyonunu yürüten Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığımız başta olmak üzere, plan hazırlık çalışmalarına katkı ve emek veren tüm kamu kurum ve kuruluşlarımızın çalışanları, özel sektör ve sivil toplum temsilcileri ile akademi camiasına huzurunuzda teşekkür ediyor, Sayın Cumhurbaşkanımıza bu süreçte sağladığı perspektif ve destekleri için şükranlarımı sunuyorum. On İkinci Kalkınma Planı’na katkı sağlayacak olan Plan ve Bütçe Komisyonunun Sayın Başkanı ve değerli üyelerine şimdiden teşekkürlerimi sunuyorum.

Kalkınma planımızın ülkemize hayırlı olmasını diliyor, hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza kapsamlı sunumu için tekrar çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca, On İkinci Kalkınma Planı’nın hazırlanmasında emeği geçen başta Strateji ve Bütçe Başkanlığı olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarımız ile ilgili bürokratlara, katkı sunan tüm taraflara teşekkür etmek istiyorum.

IV.- KARARLAR

1.- On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Sunulduğuna Dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi’nin (3/770) Komisyonunda görüşülme usul ve esaslarına ilişkin karar

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, bu toplantıyı sonlandırmadan önce, Komisyonumuzun siyasi parti grup sözcüleriyle geçtiğimiz hafta, 12 Ekim Perşembe günü, kalkınma planının Komisyon görüşme usul ve esaslarına yönelik bir toplantı gerçekleştirmiştik. O toplantı çerçevesinde görüştüğümüz bazı hususları şimdi okuyup Komisyonumuzun oylarına sunacağım.

Kalkınma planının Komisyonunda iki bölüm hâlinde iki günde görüşülmesi; her bölüm üzerinde konuşma sürelerinin siyasi parti grup sözcüleri için yirmişer dakika, Komisyon üyeleri için onar dakika, Komisyon üyesi olmayan milletvekilleri için beşer dakika olarak belirlenmesi; konuşma sürelerinin milletvekilleri arasında paylaşılarak kullanılmaması; söz verme sırasında Komisyon üyelerine öncelik verilmesi; Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz almasıyla ilgili olarak, her bir siyasi partinin Komisyonunda sahip olduğu üye sayısının en fazla 2 katı kadar üye olmayan milletvekillerine söz verilebilmesi; grubu bulunmayan her siyasi parti için 2 milletvekiline konuşma hakkı tanınması; Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz kaydının müzakerelerin başlamasını takiben iki saat içinde kendi siyasi parti gruplarıyla istişare edilerek Komisyon Başkanlık Divanına bildirilmesi, bu süreden sonra yapılacak başvuruların dikkate alınmaması; her bölümün sonunda soru işlem süresinin on dakika olarak belirlenmesi; kalkınma planıyla ilgili önergelerin ikinci bölüm görüşmelerinin sonunda işleme alınması, bu nedenle önergelerin Komisyon Başkanlık Divanına önceden teslim edilmesi hususlarını oylarınıza sunuyorum...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî’nin bir...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türel, buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Grup sözcüleri olarak konuşurken orada da itiraz ettik yani bu 2 katı uygulaması doğru bir uygulama değil. Çünkü bakın, plan beş yıllık bir dönem için çıkıyor yani önümüzdeki beş yılı belirleyecek politikalar, amaçlar, hedefler burada; birinci husus bu. İkinci husus, mesela “bütçe” dediğimiz zaman hani o gün bir bütçe geliyor, o bütçeyle ilgili olan milletvekili arkadaşlarımız geliyor fakat plan herkesi ilgilendiriyor. Yani şu anda milletvekillerini, Parlamentoda görev yapan tüm milletvekillerini ilgilendiren bir süreç var. Neden 2 katıyla sınırlıyoruz? Gelsinler, konuşsunlar. İki gün konuşmayacak mıyız? Ne var, pazartesi ve salı günü bir saat, bir buçuk saat fazla konuşuruz. Bu konuya olan itirazımızı orada söyledik, burada da söylüyoruz. Bu kısıtlamalar doğru değil. Bakın, Cumhurbaşkanı Yardımcısı ne kadar oldu, uzun bir süre oldu, anlatıyor. Yani bu, sonuçta bütün Türkiye’yi ilgilendiren, Türkiye’nin bütün sektörlerini, alanlarını ilgilendiren bir plan var burada.

İkincisi, bu soru için -onu da hatırlamıyorum orada- on dakikalık bir süre... Neden bu kadar kısa bir süre yapıyoruz? Bunu da anlamış değilim yani onu da bırakalım, biraz daha uzun süre sorular olsun, ona göre cevaplar gelsin. Yani bir işi yapıyorsak güzel yapalım, layıkıyla yapalım. Bakın, önümüze beş yıllık bir plan geldi, bunu burada layıkıyla görüşelim, zaman kısıtlamasına gidilmesin.

Sanıyorum diğer gruplar da benzer şeyleri düşünürler. Bunun dikkate alınmasını istiyorum, bu konunun önemli olduğunu iddia ediyorum. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak bu konudaki itirazlarımız bunlardır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türel, itirazlarınız kayda geçmiştir.

Teşekkür ediyorum.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Sayın Başkan, ikisini ayırmamız mümkün mü acaba?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Efendim?

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Kısa bir söz istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tiryaki, buyurun lütfen.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Yani kalkınma planının görüşmeleri ile bütçe görüşmelerini 2’ye ayırsak, her ikisini de aynı biçimde yapmasak; Sayın Türel’in söylediği gibi, en azından bu kalkınma planıyla ilgili görüşmelere milletvekili sınırlamaları getirmesek. Daha önce bütçe görüşmelerinde yapıldığı gibi aynı uygulamaya devam edilebilir ama kalkınma planının görüşmeleri biraz daha uzun sürebilir diye biz de düşünüyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tiryaki, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, oylamadan sonra birkaç kanaat arz edeceğim.

Az önce okuduğum kararı oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Değerli arkadaşlar, burada olabildiğince hem soru-cevap kısımlarında hem de diğer konularda yardımcı olmaya çalışıyorum. Dolayısıyla burada Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısına gelen sorular konusunda on dakika yetmezse bu süreyi zaten esnetiyorum, bunu hepiniz biliyorsunuz. Fakat belli bir plan dâhilinde; planı görüşüyoruz, bir plan dâhilinde gitmekte fayda olduğu kanaatindeyim. Dolayısıyla bütçeyle alakalı kararımızı 20...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Pilav değil. “Pilav” diyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yok, plan diyorum. Bütçeyle alakalı kararımızı da 20 Ekimde, sunumdan sonra orada da alacağız.

Sayın Türelî, buyurun, toplantıyı kapatacağım.

Buyurun lütfen.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Sayın Başkan, şimdi, tabii ki yani “Esnek davranacağım.” diyorsunuz, mutlaka öyledir, ondan bir kuşumuz yok ama buradaki hikâye, eğer bir karar alınacaksa, o bağlayıcı bir karardır; öyle bir bağlayıcı karar alınmasın diye söylüyoruz. Yani burada...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Soru-cevap kısmını, Sayın Türelî, söyledim.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Soru-cevap...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Soru-cevapla alakalı süre yetmezse orada esnek davranacağım.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Aynı şekilde...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yani Komisyonu adaletli yönettiğime kanaat getirdiğinizi düşünüyorum.

CAVÎT ARI (Antalya) – Zannediyorsunuz.

AHMET VEHBÎ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sonuncu kalkınma planı 3 bölümde yapılmış.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Bir dakika arkadaşlar...

Sayın Başkan, ben sizin buradaki adaletli yönetme biçiminizi sorgulamıyorum. Yalnız, diyorum ki: Eğer bir plan görüşülecekse ve bu kadar önemliyse, Türkiye’nin bütün alanlarını kapsıyorsa ve önümüzdeki beş yıl için geçerli olacaksa burada birtakım sınırlamalara, süre sınırlamalarına soru-cevapta, konuşmada gidilmesinin doğru olmadığını ifade ediyorum. (AK PARTİ sıralarından gürültüler)

Konuşalım, ne var, hep beraber bunları tartışalım. Plan bizim değil mi? Ülkemizin, Türkiye Cumhuriyeti’nin planı değil mi? Niye konuşmayalım bunu?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, hatibin insicamını bozmayalım.

Sayın Türelî, çok teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, alınan karar gereğince, beş günlük aranın ardından On İkinci Kalkınma Planı’na ilişkin bir sonraki toplantımızda planın birinci bölümünü 23 Ekim 2023 Pazartesi günü saat 13.00’te, ikinci bölümünü 24 Ekim 2023 Salı günü görüşeceğiz.

Toplantıya ilişkin gündem sizlere gönderilecektir.

Teşekkür ediyor, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.11

